

Iedereen aan de Open Data: de factbased samenleving

Door: Gijs van Rijn en Ger Baron

Misschien wel helemaal bovenaan in de Hype Cycle van 2012: Open Data. Bijna elke overheid in Nederland heeft Open Data op haar agenda gezet. Zowel Europees, Nationaal als Lokaal zijn er tientallen Open Data initiatieven gestart. Initiatieven die variëren van wedstrijden tot het lanceren van Open Data-platforms of het starten van regio's.

Een Google-search op “Open Data” levert 23.500.000 hits op: allemaal pagina's waar over Open Data wordt gesproken. De kracht en omvang van de verschillende initiatieven is erg wisselend. In dit hoofdstuk gaan we in op de kansen voor Open Data en beschrijven we de case Amsterdam.

Wat zijn Open Data?

En specifieker: wat zijn publieke Open Data? Al sinds het ontstaan van het concept “overheid” is het beheer van gegevens een belangrijke taak. Of het nu gaat over beschikbare hoeveelheden voedsel, het innen van belastingen of het registreren van het aantal inwoners: overheden hebben historisch een belangrijke taak bij het verzamelen en bijhouden van gegevens. In modernere tijden gaat dit nog veel verder, iedereen die daar een indruk van wil hebben zou eens op www.cbs.nl moeten kijken en zien hoeveel gegevens we in Nederland blijkbaar verzamelen. Veel van die gegevens zijn beschikbaar voor wie ze maar wil gebruiken. Maar zijn ze ook Open Data? Vaak niet. De definitie van Open Data, volgens de Rijksoverheid, is dat Open Data bronnen van onbewerkte overheidsinformatie zijn:

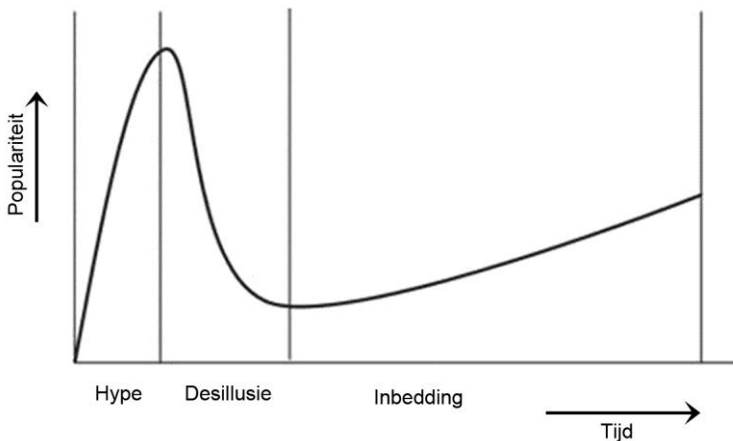
- die openbaar zijn
- waar geen auteursrecht of andere rechten van derden op berust
- die bekostigd zijn uit publieke middelen, beschikbaar gesteld voor de uitvoering van die taak
- die bij voorkeur voldoen aan ‘open standaarden’ (geen barrières voor het gebruik door ICT-gebruikers of door ICT-aanbieders), en die bij voorkeur computerleesbaar zijn, zodat zoekmachines informatie in documenten kunnen vinden.

Uiteraard zijn data die herleidbaar zijn tot personen, staatsgeheimen bevatten of raken aan het bedrijfsgeheim geen “Open” Data. De Wet Openbaarheid Bestuur (WOB) is daar duidelijk over.

Dit lijkt een eenvoudige definitie, maar het betekent nogal wat. De definitie van de Rijksoverheid stelt hier dat het gaat om publiek gefinancierde data (dat is bijna alle overheidsdata), dat deze onbewerkt (“ruw”) moet zijn en dat er open standaarden, die ook nog computerleesbaar zijn, gehanteerd worden. Dit gebeurt nog bijna nergens op grote schaal. Er zijn nog talloze .xls, .pdf bestanden die vaak ook nog een interpretatie van data zijn. Als we in Europa echt iets met Open Data willen, en volgens mevrouw Kroes willen we dat¹, dan moeten er nog grote stappen worden gezet.

Nederlandse Initiatieven tot nu toe

Het barst in Nederland van de Open Data initiatieven. Goede voorbeelden zijn te vinden in Alkmaar, Enschede, Amersfoort, Rotterdam, Den Haag, de Rijksoverheid, de provincies Flevoland en Noord-Holland. De ene hacktathon of “App for” lijkt te starten als de andere net afgelopen is. Open Data is “hot”.

Figuur 18: de Hype Curve

Het lijkt alsof Open Data op dit moment bovenin de Hype Curve staat, of misschien in sommige Nederlandse gemeenten al zelfs een stapje verder is en er een fase van desillusie is aangebroken: opengestelde datasets worden niet gebruikt, developers vinden data niet interessant en het blijkt toch nog wel ingewikkeld om structureel data op een goede manier te ontsluiten.

Na deze fase begint de structurele inbedding in het overheidsapparaat, maar ook aan de kant van ontwikkelaars. Er is namelijk niets te

¹ <http://blogs.ec.europa.eu/neelie-kroes/tag/open-data/>

ontwikkelen als data niet structureel op een goede manier wordt ontsloten. Veel overheden zijn op dit moment daarover beleid aan het maken en zorgen voor technische structureel goede oplossingen. Daarnaast is een trend dat App wedstrijden ook een stapje verder gaan in hun activiteiten en worden er nu gecombineerd incubatie trajecten georganiseerd, waar Applicaties ook daadwerkelijk vervolledigd worden. Ook dat is geen eenvoudig traject: een succesvolle applicatie maken lukt alleen als niet alleen design en business model klopt, maar de betrouwbaarheid van data ook op voldoende niveau zijn.

Waarom willen we eigenlijk Open Data?

Vaak worden er twee belangrijke redenen gebruikt om Open Data-projecten te starten: Economische en Principiële redenen. De economische redenen zijn vaak tweeledig: externe partijen kunnen geld verdienen door nieuwe producten en diensten te ontwikkelen en overheden kunnen vaak kosten besparen doordat ze intern beter data gaan hergebruiken. Voorbeelden uit Nieuw-Zeeland, Washington, Helsinki en London onderbouwen deze redenering. Daarnaast zijn er principiële redenen: data verzameld en opgeslagen uit publieke middelen zou ook toegankelijk voor het publiek moeten zijn.

We zouden hier graag nog een derde reden aan willen toevoegen: de behoefte aan factbased burgerschap. Doordat we meer en meer gewend zijn altijd en overall informatie ter beschikking te hebben (wie rijdt er nog zonder TomTom?), geldt dat ook voor onze rol als “burger” in de samenleving. Bijvoorbeeld bij het uitoefenen van stemrecht: Het politieke klimaat in Nederland is zelden zo versnipperd geweest als dat het nu het geval is en voor veel Nederlanders is het onduidelijk wat er nu eigenlijk precies in het lokale stadhuis of in Den Haag gebeurt.

Voorbeelden hiervan zijn politieke debatten waar met oncontroleerbare cijfers wordt gesmeten, maar soms lijken cijfers ook voor politici niet helemaal duidelijk. Een opvallend voorbeeld daarvan was toen Premier Rutte na onderhandelingen in Europa zich “even” 50 miljard vergiste. Als “burger” vinden we dat niet meer acceptabel: we horen onze feiten te kennen. De grote groei van bijvoorbeeld Google en Wikipedia laat zien dat er een exponentieel groeiende vraag naar transparante data en informatie is², dit vertaalt zich ook in de verwachting richting de overheid en politici.

Economische Potentie van Open Data

Al in 2006 is door de OECD uitgerekend dat de beschikbare Public

² Ter illustratie: Er wordt per dag ongeveer 5 miljard keer gezocht op Google.

Sector Information in Europa ongeveer 27 miljard Euro is. Dit is een getal dat de afgelopen jaren overall wordt genoemd als potentiële waarde van het ontsluiten van Open Data in Europa³. Andere berekeningen leiden tot bedragen die nog veel hoger zijn, zo concludeert Graham Vickery in zijn proefschrift in 2011 dat alles bij elkaar de waarde van PSI in Europa rond de 140 miljard is.

Het lastige bij markten die nog niet volwassen zijn, is het schatten wat de waarde precies zal zijn: vergelijk de invoering van de mobiele telefoon of uitrol van internetverbindingen naar huishoudens. Zeker is dat in alle gevallen waar op grote schaal en structureel data wordt ontsloten er toepassingen volgen, die vooraf niet bedacht waren.

Case: Amsterdam

Zoals veel andere grote steden heeft Amsterdam een actief Open Data programma. Dit bestaat uit een aantal losse activiteiten die allemaal nodig zijn om de ontwikkeling van Open Data te stimuleren. Het ontsluiten van data, de creatie van voorbeeldtoepassingen en het organiseren van een locatie (platform) voor de data zijn hierbij de uitgangspunten.

De “App-creatie”- wedstrijd die door de gemeente Amsterdam en De Waag Society gestart is in 2011: “AppsforAmsterdam” is een goed voorbeeld van een activiteit die alle uitgangspunten raakt. Tijdens de competitie worden data eigenaren gestimuleerd data vrij te geven met het argument dat ontwikkelaars, middels de competitie, apps gaan ontwikkelen met die data. Ondertussen leert de overheid ook wat de wensen richting platformfunctionaliteiten zijn.

Een app wedstrijd als AppsforAmsterdam creëert niet alleen veel aandacht voor het onderwerp maar zet bovenal flink wat mensen in beweging. En hier draait het om, het ‘activeren’ van mensen, en dat is een continu proces.

In opvolging op AppsforAmsterdam is in Amsterdam door de Amsterdamse Innovatie Motor in opdracht van de Amsterdam Economic Board een Open Data programma ontwikkeld waarin verschillende partijen een rol spelen: Waag Society, Overheden, App ontwikkelaars en kennisinstellingen. Dit programma is niet alleen een vervolg op AppsforAmsterdam, maar ook op de ontsluiting van data en de ontwikkeling van een platform. Er wordt in dit programma nationaal

³ http://wiki.linkedgov.org/index.php/The_economic_impact_of_open_data

en internationaal samengewerkt, om vooral te leren van andere ervaringen.

Belangrijkste les: Een competitie is een geweldige start, maar met een competitie alleen kom je er niet. Hackatons, themabijeenkomsten, kennis-evenementen en het ideeën platform Amsterdam Opent zijn activiteiten die bijdragen aan een sterk Open Data programma. Het resultaat, de applicaties of nieuwe diensten, volgen pas later.

Belangrijkste doel van het programma: Open Data op een structurele en kwalitatief hoogwaardige manier ontsluiten. In Amsterdam wordt dat gedaan met een langdurig partnership waarin een aantal partijen de rol hebben waarin ze goed zijn en zich voor lange termijn aan elkaar verbonden hebben.

What's next

Het is lastig om precies de toekomst te voorspellen, maar het lijkt duidelijk dat er een vraag naar "Open Data" zal blijven. Het is onduidelijk hoe deze data er uit zullen gaan zien, maar de komende jaren zal er een enorme standaardisatie slag moeten gaan plaatsvinden, al was het alleen al om te voorkomen dat data niet meer te gebruiken zijn. Het ontsluiten en gebruiken van data zal op een veel volwassener manier moeten plaatsvinden, wil het kunnen blijven voldoen aan de vraag naar (publieke) data.

Over de manier waarop data zal (moeten) worden ontsloten is een hoop te zeggen, maar wellicht is het sterren systeem van Tim Berners –Lee dat hieronder staat afgebeeld het meest eenvoudig. Er zal in een aantal stappen gewerkt worden om naar een situatie te gaan waarin Linked Open Data de standaard is en databronnen via url's te vinden zijn. Heel simpel gezegd betekent dit dat data straks niet alleen eenvoudig te vinden is, maar ook gemakkelijk te combineren met andere databronnen. Overheden die dataprogramma's uitvoeren moeten zich bewust zijn van de verschillende niveaus waarop data kan worden ontsloten: hoe meer sterren voor de data, hoe hoger de kwaliteit van de toepassing. De komende jaren verwachten we voor Nederland, informatieland bij uitstek, niets anders dan vijf sterren.

-
- ★ make your stuff available on the web (whatever format)

 - ★★ make it available as structured data (e.g. excel instead of image scan of a table)

 - ★★★ non-proprietary format (e.g. csv instead of excel)

 - ★★★★ use URLs to identify things, so that people can point at your stuff

 - ★★★★★ link your data to other people's data to provide context

Figuur 19: sterren systeem Tim Berners-Lee

Twitter: @GerBaron
Website: aimsterdam.nl

Ger Baron werkt sinds 2007 voor Amsterdamse Innovatie Motor (AIM). Hij heeft verschillende projecten gelanceerd rondom Living Labs en Smart City. Op dit moment is hij programmamanager van Amsterdam Smart City Project (amsterdamsmartcity.com).

Voor AIM werkte Ger voor de PvdA en als consultant bij Accenture. Hij is geïnteresseerd in innovatie en de rol van gebruikers daarin.

Gijs van Rijn werkt sinds 2009 als projectmanager ICT, Open Innovatie en Sustainability bij Amsterdamse Innovatie Motor (AIM).

Daarvoor studeerde hij Science & Innovation management aan de Universiteit van Utrecht.

Twitter: @Gijsvanrijn
Website: aimsterdam.nl